

Історія 8

Лекція #146

**ПОЧАТКИ
РЕЄСТРОВОГО
КОЗАЦТВА**

- Запорозькі козаки протягом 16-го століття успішно зупинили чимало татарських нападів на Україну, а козацькі морські походи поважно вплинули на економію і Кримського Ханства і Османської Імперії.
- Проте ні турки ні татари не могли дати собі раду із козаками.
- Вони будували фортеці, вишколювали велике військо, будували все більші та могутніші ґалери, нападали на Січ...усе без успіхів.

- Вони будували фортеці, вишколювали велике військо, будували все більші та могутніші галери, нападали на Січ...усе без успіхів.

➤ Акерманська фортеця.

- Турки теж скаржилися із Польщею, що «бандити» (тобто запорожці) із Речі Посполитої дуже шкодять Османській Імперії.
- Не зважаючи на факт що запорожці не були горожанами ані васалами Речі Посполитої, польський король і Сейм рішили що козацька проблема має бути розрішена.

Велике князівство Литовське у складі Речі Посполитої (з 1569). Білою лінією позначено сучасний кордон України.

➤ Зеленим зазначені землі запорожців, де не сягала влада польського короля.

- Спроби зорганізувати запорожців сягали ще до кінця 15-го століття, коли польський король думав що може зорганізувати козаків низу у військо яке може боронити Піч Посполиту від турків та татар.
- Проте низові козаки не хотіли служити королеві.
- Також, польський Сейм не дуже хотів видавати гроші за військо «кріпаків».

- Але, відважність та боєздатність (**military ability**) козаків, переконала короля, що він повинен мати таке військо.
- В 1572 році, польський король Сигізмунд II Август назначив коронного гетьмана, і наказав йому найняти 300 низових козаків.

➤ Король Сигізмунд II Август, 1520-1572

- 300 низових козаків записано в реєстер (a registry of soldiers), і надано їм різні привілеї (privileges):
 - не мусіли платити податків;
 - не підлягали локальним законам;
 - мали право на «землеволодіння» (to own land)
 - мати власний прапор та клейноди;
 - вибирати старшину (хоча гетьман і найвища старшина були назначені королем, і мусіли були польськими шляхтичами);
 - дістали місто Трахтемирів, як своєї столицю.

- В 1578-му році, число реєстрового козацького війська підвищено до 500, а в 1590-ім, Сейм ухвалив підвищення реєстрових козаків до 1,000.
- Їм теж було надано нове ім'я – *Запорізьке Військо.*

- Реєстрові козаки мали дуже чіткі обов'язки:
 - мусіли служити на територіях границі - Наддніпрянщині;
 - служили лиш королеві;
 - мусіли самі забезпечувати себе зброєю;
 - мали охороняти границі від нападів татар і козаків;
 - мали бути готові іти війною проти ворогів Польщі;
 - діставали малу платню (і то дуже малу) тільки тоді коли ішли в похід на війну;
 - за службу річно діставали кожуха і один дукат.

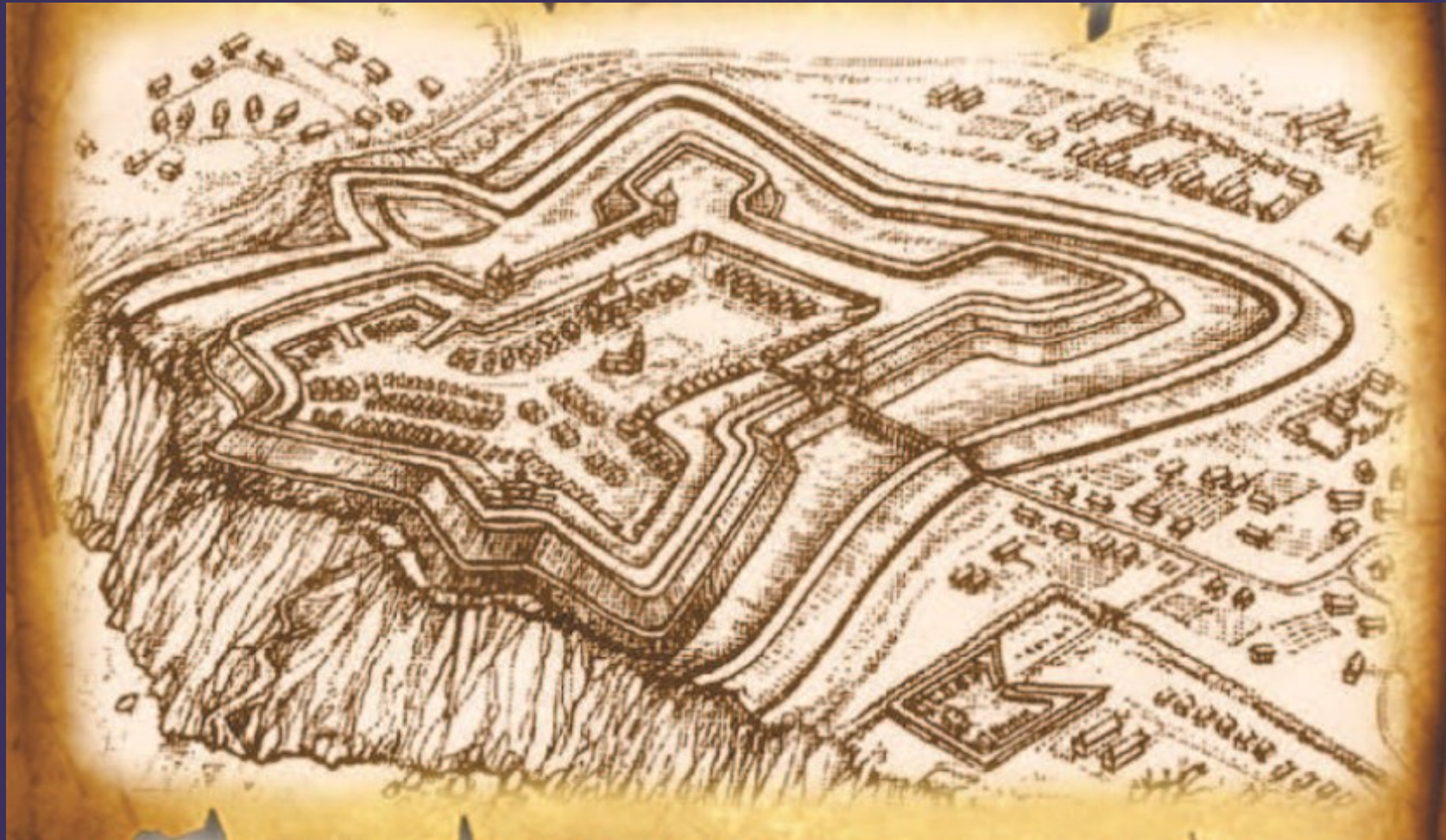
➤ Одяг і зброя реєстрового козака.

- Проте, польська шляхта не завжди хотіла мати козаків на поготовлі.
- Часто знижували числа реєстрових, або ліквідували реєстер зовсім.
- Іншими часами, коли потрібно було боєздатне військо, шляхта дозволяла аж до 8,000 реєстровців.
- Коли закінчилася війна, шляхта часто розпускала реєстер, забирала в козаків землі та посиляла реєстрових назад в кріпацтво.

- Поляки теж будували фортеці на границі із Запоріжжям, щоб боротися проти татар і козаків.
- Найбільша, була збудована на Дніпрі, на північ від порогів.
- Ця фортеця називалася *Кодак*.

- Вперше збудована в 1634 (коштом 100,000 польських злотих), запорожці вже в 1635 році напали на фортецю і частинно знищили її.

- Поляки відбудували Кодак, але запорожці часто нападали на фортецю, а після створення Гетьманської Держави в 1648 року перебрали цілком.

- Після першої війни гетьмана Богдана Хмельницького проти Польщі в 1648-1649, реєстер збільшено на 40,000 козаків, і реєстерові лишилися важною збройною силою Речі Посполитої та козацької Держави аж до 1775 р.

ПІДГОТОВИВ МГС. АНДРІЙ ПЕРЕКЛІТА

ШКОЛА УКРАЇНОЗНАВСТВА
ТОВАРИСТВА
“РІДНА ШКОЛА”
В ДЕТРОЙТІ

2020– всі права застережені